

Cvetje v tujini

GLASILO + DIJAŠKE + BEGUNŠKE + MLADINE + MAREC + 1948

POTOPLJENI ZAKLAD

Zlata reka mi vre iz srca,
biserni grad se na dru lesketa.

V globinah se pravljичno mesto iskri,
ob sončnem poljubu vse v zlatu gori.

Za grajskim obzidjem so v jami neznani
zakladi zlata in srebra zakopani.

V blesteči dvorani so zbrani dvorjani,
dragulji iskreči po tleh so nastlani.

Cvetoče poljane se širijo v dalj,
med njimi sprehaja ukleti se kralj.

Po bajni zaklad so že mnogi veslali,
a zlati valovi so jih pokončali.

Ko sonce utone, zaklad zagori,
z zakletim sijajem omamlja ljudi.

Čez zlate vrtince čolniček ravnam,
v iskrecih valovih se z veslom igram.

V globinah voda
je grad iz zlata,
v prepadih brez dna
zaklad trepeta.

A v mavričnih daljah so skalni bregovi,
tam v moji ceželi so moji gradovi.

Oniram se proti visokim goram,
v neznane daljave za ciljem veslam.

Željko.

NOČ V TUJINI

Peroti črne se nad mano pno,
zastirajo nebesne mi jasnine,
da videl bi v naročje domovine...
pritiskajo na tujo me zemljo.

Upiram se in dvigam roko v pest,
se bijem, upam, smejem se in plakam
in razprostrtim rok ljubezni čakam,
pohiram prah iz mrkih tujih cest.

Gospod, le tepi, naj za narod svoj
na tujih tleh mladost mi vsa odteče,
ljubezni ogenj naj me v živo peče:
srce trpeče spravni dar je moj...

Fr. Bazilij.

ATLAS

V roke sem dobil atlas, kjer so zemljevidi in poti, zvezde in tečaji, vode in gorovja in kjer so z barvami označeni rudniki srebra in zlata.

Velik je svet, sredi voda stoji in svet in vode so v ozračju, kjer je tisoč svetov in razdalje, za katere ni merila.

In videl sem ljudi, bele pot med barakami in hrepenenje, ki visi pred sličerno barako kakor otroško perilo.

Pregledujem atlas in gledam ljudi.

Bremen - Buenos Aires. Gledam rdečo črto, ki gre v loku čez Ocean. Šestnajst dni.

Hudiča!

Froncu se zdi, da ni mogoče. Šestnajst dni. Saj ni veliko. In vendar kakor bi naredil križ čez pretoklost, kakor bi dal roko polju in hiši.

Zbogom!

Plašno je hrepenenje, kakor ustrahovano s palico, ki je dolge dni bila po duši.

Drugam pogledjte, gospod. Froncev glas je krhek.

Kam naj pogledam. Nikjer ni vetra za hrepenenje, da bi ga razprostrl kakor jedro.

Von, same ga ne more biti. Saj nisem jaz todle. Nekdo drugi je v meni. Samo v sanjah se še poznam. Tedaj bredem po žitu. Pisali so mi, da so pšenice tako lepe kakor že dolgo ne. Lansko leto sem jo kosil v Greifenburgu. Vekal sem, gospod. Pa pravite, da je šestnajst dni. Poglojite, v šestnajstih dneh bi prepeljal svojih štirinaset let dela, pet otrok in ženo, dva koččega in svojo žalost. Ali je na svetu človek, ki bi me razumel?

Gledam atlas in gledam Fronca. Vidim rdečo črto ladjinih poti,

stroje, ki bobnijs v lajtnem trebuhu, morje, ki se peni, z barva-
mi označene rudnike, neznane vlako, zelene in rdeče luči in magne-
ta človeka, ki je sam med milijari. In vidim, da iz Fronca prosi
deset otroških rok in žalostne ženine oči, pota in kolesozi, po-
družnična cerkev, stog in vaški znamenje, hiša in hlev, travnik in
laz, polje in gnajne, klepalnik in kosa obešena na klin pod napuščen.

Taj razumete, gospod.

Svetle so Froncove oči, kakor z roso umite. Kakor skoz meglo
vidim črte, ki gredo bez Ocean.

Bremen - Buenos Aires - šestnajst dni.

London - Sidney - trideset dni.

O, križani Jezus!

Logoče je spredaj še kaj, gospod. Glejte.

Listan.

Poglej, Franc: zvezde in severni tečaj.

Zamahne z roko. Tam ne sprejemajo.

000

Bela cesta gre med barakami, ob cesti so kovčegi in cule, iz
protja pletenc košare in otroški vozički. Ob kovčegih stoje možaki
in kače.

Zaznamovano je. Kam boš, zlodej?

V rutah so ženske, solze v očeh.

Od barak gredo nevidne črte do Bremea, iz samih solza in
kletev. Kam, ljudje božji?

Ne govori in ne sprašuj. Zapisano je.

Kaj je zapisano?

Do smrti te bodo gonili, ker si premajhen, da bi te pogleda-
li. Ne moremo ti rezati pravice, da nož še nas ne rani. Potrpi, člo-
vek. In ti, Franc?

Gledat sem jih prišel, ker sem mislil, da se bo tudi v meni
vzbudilo hrepenenje. Pa se ne more. Najraje bi vzel pušpanovo veji-
co in jih pokropil. Njih in sebe, oboje za smrt. Ne bom šel, Franc?

Deset rok prosi, gospod, kako bi? Morda sveča gori zame v
znamenju, zakaj bi je sam upihnil.

Kamijoni tulijo.

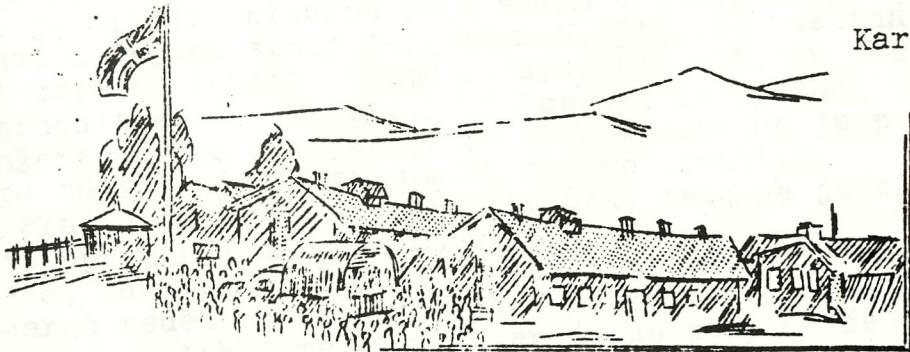
Zbogom, ljudje, zbogom!

Gospod, ali ni človeka, ki bi ustavil to grozo? Da bi legel
prek ceste?

Na Froncovem licu je golob.

Spet gledam v atlas. Črte bez Ocean so kakor zmajevi repi.

In ni viteza, ki bi uderil po njem.

Karel Mauser.

Muka

Soparica je pritiskala, da je bilo joj! Nič niso pomagala odprta okna; v celicah je ležal gost, razbeljen zrak.

Ob stenah, nažloženih odejeh so ležali in čepeli možje in skušali zaspati.

V kotu je zarenčal stari gospod Francišek, ker ga je oklala bolha, se popraskal in zopet obležal kot čok, čeprav ni spal.

Pod oknom se je zganil starešina Andrej, nekajkrat preklel vso arestantsko golazen z vročino vred, pa slekel umazano in strgano srajco ter jo zalučal od sebe, češ da je shramba za uši, potem pa se zopet zvil v klopčič in zaprl oči.

Celico je tlačil molk, jetniki so si nemo preganjali dolgčas.

Gospod Vincenc - bivši profesor - je ležal na hrbtu in skušal na vsak način prešteti rdeče madeže, ostanke pobitih stenic na nasprotni strani. Enkrat je preštel do stopetnajst, pa se mu je pričelo kar sušiti pred očmi, drugič pa komaj do dvainsedemdeset. Moral bi vstati, od daleč človek res ne more ločiti vsake lise. Ampak zdajle je še prevroče, saj bo še po večerji čas. In gospod Vincenc leži v spodnjih hlačah in srajci na hrbtu in stavi sam s seboj, da je na nasprotni steni pobitih najmanj tristo stenic - no da - dvesto petdeset pa prav gotovo...

Prav njemu nasproti sedi veletrgovec Janez. Srajco ima v rokah in z matematično natančnostjo pregleduje šive.

"Pek" - - - - - "Enajst!"

"Pek" - - - - - "Dvanajst!"

"Pek" - - - - - "Trinajst!"

Globoko se je oddahnil in previdno obrnil šiv. Danes je pa res srečen dan. Zopet tri skupaj. Že ena več kot včeraj! Morša jih bo celo dvajset. Le kje se jemljejo? Zdi se, da prihajajo od soseda. Saj čudno ni, kar sva skupaj, še ni ubil nobene. No, njegova srajca mora biti pravi zoološki vrt. Ko ne bi bil Jaka sam, bi ga prosil, naj mu da srajco v pregled. Pa Jaka je čudak. Govore, da je ubil več ljudi. Sicer pa je to njegova osebna zadeva. Njegovo srajco bi se pa le splačalo dobiti v pregled, za eno popoldne bi prinesla zabave kot bi mignil.

Janez je začel žagati marogasto srajco. Dovolj bo za danes, ko je sobota in bo treba napraviti še obračun. Obrnil se je na trebuh in izvlekel iz razpoke poleg sebe kratek svinčnik in košček papirja, ki je bil do polovice poln samih v stolpcih pisanih številčk. Na koncu zadnjega stolpca je zapisal številko šestnajst, nato pa potegnul črto in seštel: "Suma sumarum sto dve! Za dve boljše kot prejšnji teden!" se je razveselil. Bog ve, če bo tudi ta teden prekosil inženjerja? Do zdaj ga je še vedno. Inženjer je prelen. Saj vedno spi, pa tudi v njegovem kotu ni toliko živali...

Nekaj časa je še strmel v listek, nato ga je zložil in z lju-beznijo spravil v razpoko ob vzglavju.

"No, zdaj pa plačilo!" Previdno je vstal in vzela s police škaflo, varno sedel in si jo položil na kolena.

"Danes je lahko malo več, ker je sobota, pa še proti koncu meseca gre..." je mrmral in dvignil pokrov. Zadišalo je po prepečencu.

"Hej, Janez - že malicaš?"

"O, glej ga Jaka - ali ne spiš?"

"Kaj bom spal, ko pa ropočes s škatlo, kot da se svet odira! Ali je že toliko ura? No, če je pa tako, bom tudi jaz malo, dol udaril."

Tudi Jaka je segel po svojem zavitku. Po celici so pričele pokati tudi druge škatle, zašumel je papir in zahrustal prepečenec. In Janez je vzel v roke rumeno stekleničko, jo odmašil in nagnil nad kosom suhega kruha. Iz nje se je ulil slap medu...

"Ti ga je žena poslala?" je bil radoveden Jaka in položil svoj kos prepečenca na kolena. "Mhm", Janez je premišljeno zaprl stelletnico.

"Kaj je kajne?"

"Mhm", Janez je zaprl škatlo in se udobno naslonil.

"Ti pazi, dol ti teče!"

"Mhm", gospod veletrgovec je obliznil prst, po katerem se je cedil med.

"Gotovo je zelo drag - po sto, ali pa še dražji, kaj praviš?"

"Bo kaj takega, bo!" Prepečenec je zahrustal.

"Hm, jaz bom tudi pisal ženi, naj mi ga pošlje, vseeno se splača, prmej, da sei!"

Zdaj gospod Janez ni mogel odvrniti, ker ker je imel polna usta, Jaka pa je zopet zagrizel v svojo skorjo in škilil k sosedu.

"Bzzzzz-----zzzzz!"

Janezu je sedla na skorjo muha in srkala med, ki se je med tem že vpil v kruh.

"Proč, nesnaga." Janez je stresel z roko, muha je zletela, obletela škatle, pa hop, zopet na kruh.

"Še! Proč!" Muha se je spreletela s kruha na trgovčev nos, z njega pa na staro mesto.

"Primojduh, da človek ne bi mogel v miru jesti!" Komaj se enega otreseš, te prične pa muha nagajati. To je že več kot neumno!"

Janez je polčil prepečenec na tla; Jaka pa je komaj zadrževal smeh.

"Bzzzzz -----"

"Hop - slededj! Pa te imam!" Janez je zamahnil, kruh je odletel po podu, muha pa brenčala med suhimi trgovčevimi prsti, ki so se še lepili od medu.

Pa je že privlekel razjarjeni lovec od nekod prazno škatlo za vžigalice in stlačil vanjo nesrečno muho.

"Tako! Tukaj čakaj sodbe, grešnica! Da bi te!" In spet je hrustal sladki prepečenec.

"Ti, kaj boš z njo? Jo boš izpustil?" je zopet izpraševal sosed, ki je med tem že opravil s muho.

"O Jaka, Jaka, zakaj pa nas ne spuste? Justificiral jo bom, boš videl!"

"Saj ti nič noče!"

"Goveda, saj tebi tudi uši nič nočejo, čeprav te bodo živega snedle."

"To je pa moja stvar!"

"To pa moja!"

Glasova sta postajala ostrejša in oči so pričele žareti. Jaka je še nekajkrat nasopel, nato pa se obrnil in zamižal. Janez je mirno pohrustal še ostali kosček prepečenca, drugi tovariši pa se za prepis niso zmenili.

"Hej Vinko! Ti imaš zobotrebce - posodi mi dva!" je zaklical po končani malici Janez preko sobe.

"Zobotrebec? Zakaj? Si meso jedel?"

"Daj no brž - boš že videl - saj jih dobiš nazaj," je zaklical po končani malici Janez preko sobe.

"No, kar ponje pridi, nosil ti jih ne bom!"

"Pa vrzi!"

"Na!"

"Oh, neroda, pa res ne vržeš do mene!" se je jezil Janez in lezel po štirih do šopka zobotrebcev, ki so ležali sredi celice.

"Vzemi, kolikor potrebuješ - ostale pa nazaj!"

"Menda! Snedel tujih ne bom. Tu jih imaš, enega sem si vzel za rezervo!"

Janez je zlezl spet k svoji steni in poiskal škatlico z muho.

"Kaj boš z njo?" se je vznemirjal Jaka, pa tudi drugi so stegovali vratove, da bi videli, kaj bo Janez z zobotrebci in muho.

"Potrpite, zijala!" Janez se je obrnil k zidu in previdno vzel muho iz škatle.

Več Jaka ni videl. Slišal je le brenčanje in Janeza, ki se je polglasno jezil.

"Ti glej, da ne boš mučil živalice!"

"Daj mir, otrok stari, boš videl cirkus! Tako!"

Janez se je dvignil in šel k oknu, postavil škatlico na okensko poličko, nato pa zaklical: "No, gospodje, zdaj si pa oglejte zdra = sirano muho, ki telovadi s palico."

Vseh petnajst jetnikov je planilo k oknu in prasnilo v smeh.

V škatlici za vžigalice je stal pokonci zapičen zobotrebec, na njem pa je bila prav narahlo nabodena muha, ki je držala z nožicami drug zobotrebec in se ga obupno oprijemala, kakor zadnje rešilne bilke. Videti je bilo, kakor da telovadi.

Vse se je drenjalo pri oknu.

"No, Jaka, glej zdaj!" Janez je iskal z očmi soseda, tedaj pa je začutil krepak sunek v ramo.

"Proč! Sram vas bodi! Pa se čudite, da ste tu, živine. Vzemi jo dol!" Jaka je stal tik ob oknu, ves zaripel v obraz in gledal kot ris.

"Daj no mir, Jaka, ali ne poznaš šale?"

"Tristo vragov, to ni šala! Proč, sem rekel!"

Odrinil je Janeza in segel po škatlici.

"Pusti!" Janez ga je udaril po roki, da je padla škatlica z muho na tla.

"Kaj, ti boš mene - !"

Moža sta si planila v lase.

"Narazen!" Starešina Andrej je skušal ločiti nasprotnika, a mu ni uspelo.

Močnejši Jaka je imel nasprotnika že pod seboj in mu segel s prsti za vrat.

"Pomagajte, zadavil ga bo!" še nekaj mož je pristopilo in komaj so odtrgali zdivjanega Jaka, od polmrtvega trgovca in ga odvedli v kot. Tam je kar naprej renčal.

"Zadavil ga bom - - -, bo vedel, kaj se pravi cirkus!"

Le počasi se je ihta plegla. Tudi Janez je prišel k sebi, a ni sedel na svoje mesto. Rekel je, da se bo preselil k vratom, tam je še prazno mesto. Kdo bo pa ležal poleg take živine, saj človek še življenja ni varen.

Jaka pa je zlezal k oknu.

Šratlica je še vedno ležala na tleh in muha je še podrhtevala na zobotrebču. Snel jo je in položil na okensko polico. Ni mogla več leteti.

"Uboga živalica! Prékletí požeruh, kako te je zdelal. No, pojdi sem, bolje da te sne golčob, kakor da bi se tukaj mučila."

Položil jo je na okenski obzidek.

Muha je poskusila leteti in padla je z obzidka.

kam - Jaka ni videl. Morda na dvorišče.

Še dolgo je strmel Jaka skozi okno in nerazumljivo mrmral v brado.

Žarko.

Čisto sam
stojim vrh gore
in igram
med temne bore.

Gosli v rokah trepetajo,
prsti v strunah se igrajo.

V močpokojno spev hiti,
joče zdaj, zdaj se smeji.

Poje smelo, upajoče,
pa spet tožno, plakajoče.

A prelel sem dvojno pesem,
zadnji zvok še gosli tresem.

Med skalovje in globine
pada glas in v brezni gine.

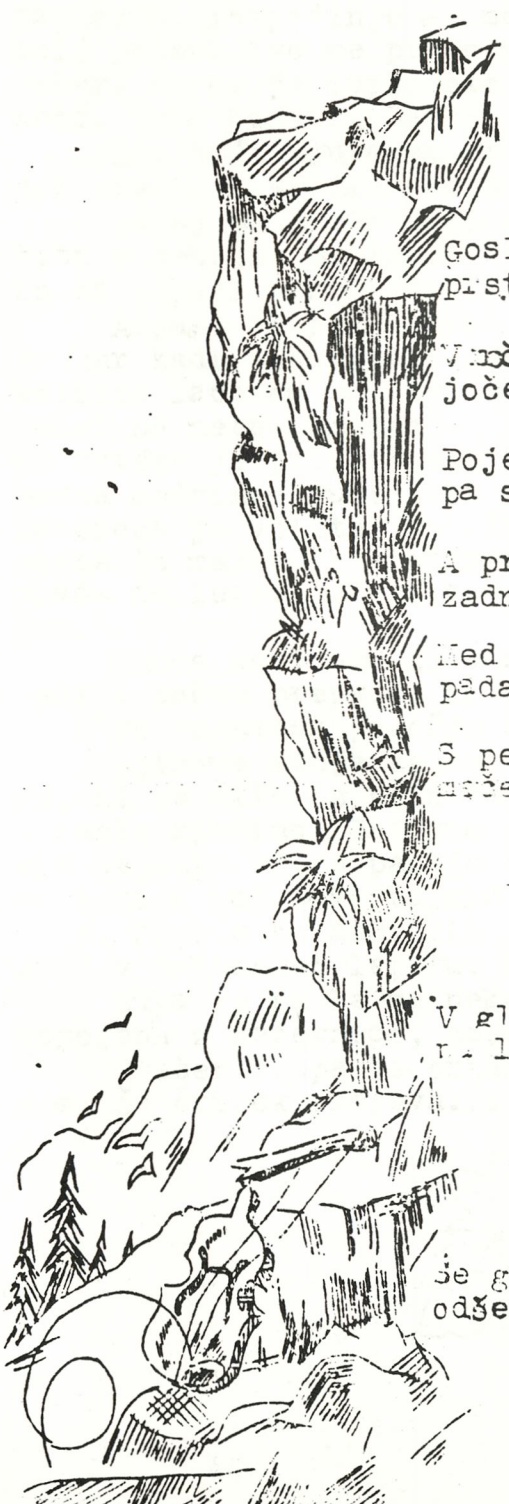
S pesmijo varljive nade
našem v jame in prepade.

Zdar di gran
je zdánji spev,
O, vstani dan!
Zanri odmev!

V globinah mojega srca
na lepša pesem trepeta.

A zanjo ni
na goslih strun,
srce kipi
kot zlat tolmun.

Še gosli treščil sem v prepač,
odšel med gore v skalni grad.
Željko.

Ognjena s'batuta

uša, suša pa taka! So tarnali Brstovščani.

Travniki so zgoreli prav do samih korenin. Veliki in mali rjavi madeži so se razvili v temnozeleno preprogo polj in gozdov.

Poletje se je nagnilo globoko v lepo, soneno jesen.

Na Brstovcu se še niso polegli pogovori, spomini na lupljenje debelače. Kako neki! Saj so se dogodili taki prizori, ki si jih je vredno zapomniti. Ej, to je bilo veselja. Čez dan doma, zvečer pa na sosedov skedenj, vežo ali izbo. Danes pri tem, jutri pri onem. Sapljanik, gospodinje se mrajo dobro odrezati s povečerko, ker nič bolj pomenljivo ne presojajo, kot kje je bilo več na mizi. Zadnje večere so se že lupljačem oči kar same zapirale od neprespanih noči. Tōda kaj bi. Saj je vendar samo enkrat na leto.

Tudi ljubezen se rada ob tej priliki vžge, je nameč mladež znerom v veliki večini.

Sedaj pa Brstovščani hitijo s setviyo. Do zadnjih kvatrov mora biti v zemlji. Za turščico pride pšenica in za krompirjem tudi. Tako se počasi vrsti leto za letom.

Ampak, ta preklemana suša! Brazde se komaj lomijo, za plugom se pa kar kadi suha prst. Nebo pa brez oblaka. Nikjer ni tistih lepih, velikih labodov podobnih, ki so se gnetli s snežno belimi prsi tam daleč na nebesnem morju. Nič več ne sedajo na vrhove dalnjih gora, na katere je prilepljena v pegah sončnih žarkov rahlo pōsivela nebesna modrina. Tudi loči so jasne. Čerinjajo se v ogromen plašč, v katerega je vpletel nebeški tkalec milijone zvezd, velikih kot lepa očesa in majcenih zlatih opilkov. Jutra so sveža in roznata kakor mlada dekleta. Večeri so pa zgodnji in zasanjani nekam daleč, daleč.

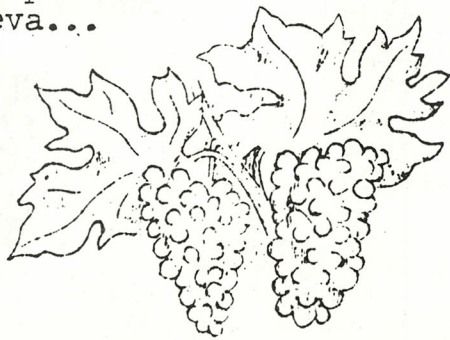
Sonce se kmalu dotakne robu obzorja in nato se kar naglo zakotati v nočne prepade, ki zijajo za gorami.

Po megastem pobočju so razložena trtja kakor na semnju.

Njihove sinje zelene obleke so ohledele na vročem poletnem soncu, ki je pilo iz njih vsak dan od jutra do večera. Vse se potaplja v rahlo rjavino. Breskve ponujajo zagorele plodove, ki že ob nežnih objemih vetra padajo na tla med ravnimi vrstami trt. Prevezja se lomijo pod težo bujnih grozdov, ki bingljajo izpod širokega listja. Jagode so nabrekli. Pa sladke, sladke! Hm, ustne se kar sprimejo v božanskem lepilu. Med prsti pa kar ščegeta jedka teločina.

Suša je pa le za nekaj dobra. Kapljica bo sladka, ker ne bo napojena z deževnico, ampak prekaljena v samem soncu.

Zvečer se pa še pridruži ženskim koncertom nurnov ponosna pesem: Še čriček piepeva...

Sončni spev

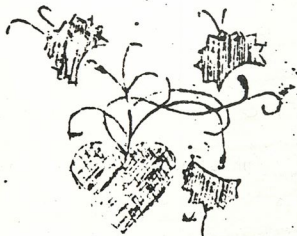
IV.

Bilo nekoč je v lavnih dnehi...
vesel sem vriskal med poljane,
med sončne trave nasmejane,
igral na ustnih mi je smeh.
Med trate šel sem in livade,
po mehkih, z mahom tkanih tleh,
po belih bisernih poteh,
med rožne gaje in nasade.
In hodil sem med grobi rož...
smreke, lepotice mlade,
ki bi bile neveste rade,
so spraševale: kje je mož?

Priklonil se je k njim macesen
in šepnil dragi na uho:
"Nevesta moja - svatba bo."
"Potrpi malo še, na jesen".

In brez kot uslete vile
so v sončnem žaru se svetile
in sanjale med mlade loke,
priklanjale se nad potoke,
se spet vzravnale v deve sloke
in vetru tajno šepetale,
da bodo s soncem kraljevale.

Žarelo sonce je z neba,
smejalo se je cvetoči gaj,
na licih trav je bil smehljaj,
pregovarala je loka vsa.
Blestel se je v nasmehulog,
zvenela pesem je voda
in ukala se gozdna tla,
cvetela je v sončnih jasah glog,
šepnil je veter bilke trav,
vesel tekal je okrog
in sivi bisernih preprog
prepeval pesmi iz daljav.

Utenil gaj je v sladke sanje,
še voda ne šumi čez jez,
zavrlo je šuštenje brez,
miruje v srcu valovanje.
V grmovju slavčki so zapeli
in v mir noči
so spev glasi
in v dalj domi
in hrepeni,
da so cvetovi onemeli.

V opojno pesem so se zlili
glasovi mehki in veseli,
iz grl so slavčkov prihiteli
in rožne gaje prebudili.
Priklonil se je jelki bor
in pobožal zalo glavo,
pogledala ga je zvedavo,
strmel je mesec izza gor.
In k brezi se je sklonil javor,
objel telo ji trepetavo,
poljubil mehko in sanjavo,
s planine zrl ju je tamar.

Zakrival glog je ostro trnje,
češmin odkril je beli cvet
in trave so tčile med,
klicale pesem, naj se vrne.
O, iz daljin
in iz globine
iz src planin
nam v noč temin
naj sončna pesem se utrne
in nas v skrivnostno luč barne.

Hitela je v noč pesem slavčkov
in pela o suncu in sreči,
o grmih cvetočih in tratah,
prelila se v spev hrepencev.
Hitela o časih ko v jatah
bežijo na jug z jekom navčkov.
A spet se je v radost razlila
in pela o gajih cvetočih,
v objem je poljane ovila,
kipela iz prsi je vrocin.

O slavčki, zapojte v temine,
cvetovi, zaupajte v noč,
naj zlata že zarja zasiže,
naj pride že jutro pojoč!

Zarajajte gaji dehteši,
združite se krone dreves,
zapojte poljane cipres,
prepevajmo pesmi o sreči!

Združimo se v venec cvetoč,
strnimo se v cvetni obroč,
že, glejte, se bliža naš kralj.

In mlademu jutru v pozdrav
zavriskajmo v dalje daljav,
sklonimo vrhove do tal.

O, pevčki, zapojne v pomlad,
zbudite duhove poljan,
nad hribi zasiže naj dan,
med loke prihaja že svat.

O, slavčki, zavriskajte spet
in pojte v tratih zelenih,
o cvetnih poljanah vznesenih,
že gaj je v svetlobo odet.

Iz večnih dalj
prihaja zal
in svetel kralj.

Kot zlati val
gre čez gore
in vanj strme

razkošni gaji, zlate loke,
sanjavi bori, breze slcke;
cvetlice zale so obstale

sredi trat.

In grmi beli
so onemeli.

Med žar livad
gre kralj ves mlad.

A v sončno luč so slavčki peli,
v svetlobi gaji so goreli.

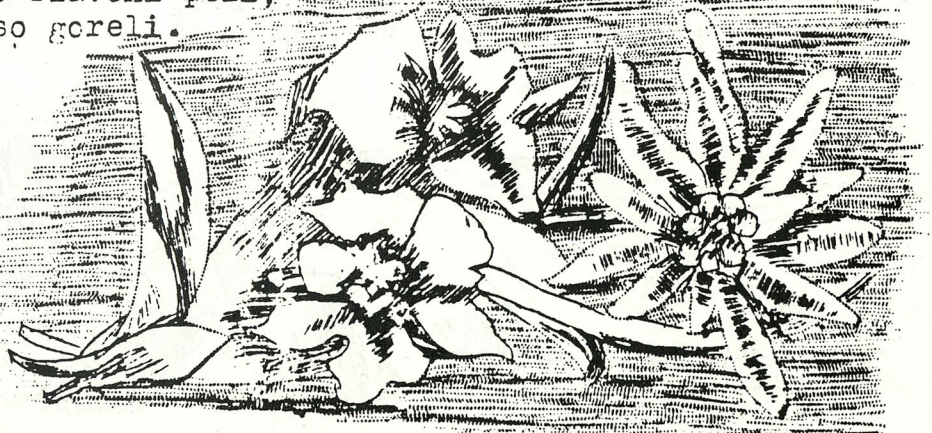
Nekčaj, nekč... Bleseteča noč
je spletala mi tihe srnje
in svetlih zvezdic migctanje
prepevalo je, vame zroč;
igrale so mi drobne vile
na zlate gosli sanjajoč
in pesmi bornih gorskih koč
so v mojih prsah se lovile;
med trate vriskal sem vesel,
poljane so me poljubile
in pesmi slavčkov so se zlile,
vsrce mi, da sem z gaji pel.

Med travo pele so cvetlice,
planine ukale vesele,
srce mi v prsah je plantelo,
plesale v soncu so meglice.
Pobratil sem se z brezo belo,
poljubil sem ji cvetno lice,
planine so bile družice,
ljubezni spev je sonce pelo.
In šel vesel sem med gredice
med ročne loge in livade,
med sončne jase, loke mlade,
na gozdna pota in stezice,
sedel na trati sem ob vodi,
nad mano vrbe so šumele,
a jaz sem pesmi pel vesele
o sončnih gajih in svoboči.

Goram in lokam sem sporočil,
da sem se z vigredjo poročil.
Stol bil je drug in strmi špik,
družice: jase murk, planik,
a Triglav bil je svečenik.

Med pesem brez in vrisk voda,
sva v sončni gaj med cvetje šla.

Adolf Škrjanec.

WSTAJAJE NJIJE

Nedeljsko jutro s budi
iz težkih sanj...

Nikogar ni,
ki že pozabil bi na križ.
Saj v petek gledala je vanj
vsa množica
in svoje stisnjene pesti
med smehom dvigala...

Potem pa vse zajela je temá...

In mrtvi so strašili tisti dan,
a sliši se celo, da zastor v templju
od ure smrti je čez pol razklan...

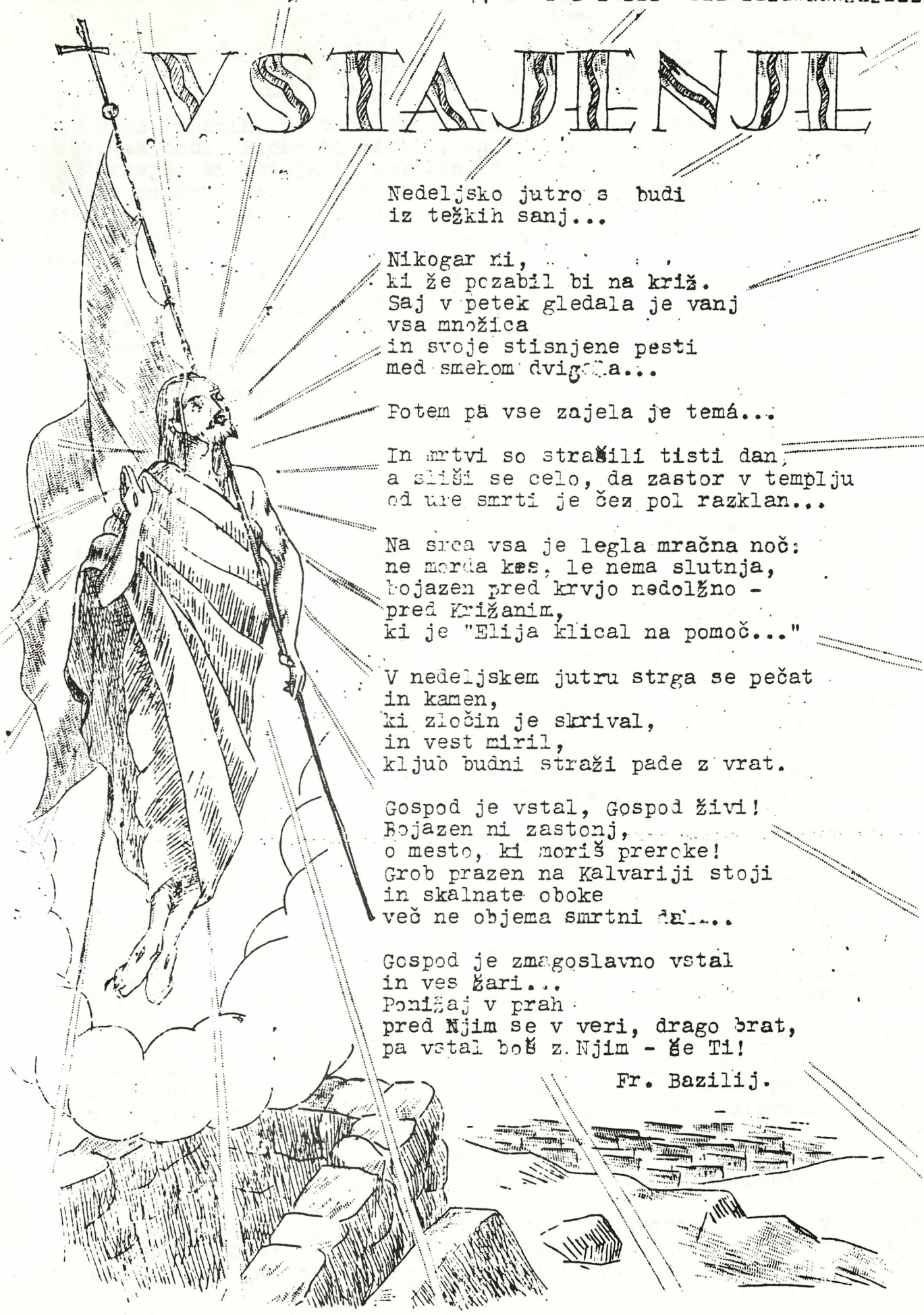
Na srca vsa je legla mračna noč:
ne morda kes, le nema slutnja,
bojazen pred krvjo nedolžno -
pred križanim,
ki je "Elija klical na pomoč..."

V nedeljskem jutru strga se pečat
in kamen,
ki zločin je skrival,
in vest miril,
kljub budni straži pade z vrat.

Gospod je vstal, Gospod živi!
Bojazen ni zastonj,
o mesto, ki moriš prercke!
Grob prazen na Kalvariji stoji
in skalnate oboke
več ne objema smrtni dan...

Gospod je zmagoslavno vstal
in ves žari...
Ponižaj v prah
pred Njim se v veri, drago brat,
pa vstal boš z Njim - še Ti!

Fr. Bazilij.

POGOGENJ

Truca lesenih, pa tudi trdno zidanih hiš se polagoma mota iz ob-
jema noči. Skoro bi mislil, da si v gozdu; toliko je samega
drevja, ki obdaja in zakriva naselje. Posebno jasno se odražajo
iz jutranjega sončnega cvetoča drevesa orešenj in jablan. V go-
movju ob poti in drugod po travnikih se oglašajo kos. Od jutranje stru-
ni se čedalje bolj jasni, stelniki pod njo so pa zastrti v rahlo
meglico.

Zamolčko slišiš, kako je v farnem stolpu odbila ura. Pet udar-
cev je odjeknilo v prebujajoče jutro.

Škripajoče se je odprlo okno v kamrici Srekarjevega Joška. Raz-
kuštrana glavica se je sklonila čezenj.

Oh! Sanjalo se mu je, da je zaležal. Pa ne samo to; ampak da so
ga vsi, tudi sosedov Tiče, prehiteli in sedaj se mu škodoželjno reže.
Prekrižal se je in hitro vrgel od sebe, da bi se zares kaj
takega ne zgodilo. Tudi stara mama so se že prebudili, ko se je na-
pravljal v prvi hiši. Komaj so ga potolažili: "Saj nisi še prepo-
zen. Nič tako ne hiti. Pa se napravi kot se spočabi."

Tako se je naglo oblekel in skočil v kamrico k postelji po dre-
vesno gobo, ki ga je prej čez dan na podstrešju navozal na dolgo
žico. V žele si je še nabasal več manjših kosov, ki jih bo prižigal
na gobo in dajal gospodinjam, da bi se predolgo ne zamudil, ko bi
lete med tem predolgo iskale sekire. Na vse to je Joška opozorila
izkušnja preteklega leta, ko so ga skoraj vsi prehiteli, ko je ča-
kal pri takih počasnejših.

"Ne, ne bodo me. Lani so oni mene, letos pa če Bog da, jaz nje",
si je zatrjeval in se spustil po stopnicah.

Tekel je po poti i mimo svetega Roka, ne da bi se ozrl tja, ker
se je bal duhov iz pokopališča. Še stara mama so mu povedali, da
so takrat, ko so še oni mežnarili, videli zjutraj na pokopališču
sosedo Luko z dežnikom pod pazduho, pa brez glave. Tudi Okrajkovo
Uršo je nekoč prišlo nekaj mrzlega za vrat. Ob teh mislih je Jožek
še hitreje odnašal, pete.

Še od daleč je videl pri farnem stolpu visok plamen in zdaj
pa zdaj so iskre švignile visoko, prav do velikih lin. Z žarečim o-
brazom se je zrinil okrog fantov, ki so obdajali ogenj in že priži-
gali. Komaj je v lepo jutro odbrnelo šest udarcev z velikih lin, so
pristopili gospodje in ministrantje v škrlatnih oblačilih.

Med raznašalci ognja je drhtelo nestrpno pričakovanje, oči vseh
so bile uprte v gospode in ogenj. Nekateri so menili, da je že do-
voljno to, da so gospod zraven stopili, pa so ucvrli z neblagoslovljeno
gobo.

Brž ko so gospodje obrnili hrbet, se je dvignil cel oblak isker
in dima, iz žive gruče, oziroma kolobarja ob ognju se je utrnila
vsak trenutek majhna postava žarečih oči in lic ter se pognala svo-
jemu cilju naproti. Pri srečanju takega ognjenosca, človeka kar ob-
jame prijeten vonj tleče gobe.

Tudi Jožek se je kosal s sosedovim Tičetom, ki ga je hotel na
vsak način prehiteti. Hkrati sta prišla v vas. Kar cepetala sta, ko
so ju kje dlje mudili. To je bila tekma.

V vsaki veži so ležale jajčje lupine po kamnitih tleh, v kot je
vodila krvava lisa s tnalca, kjer so odsekali puranu glavo in le ta
je z razpetimi peruti onemogel krvavel v kotu.

Povsod ga je dražil vonj rumenila, cimeta, klinčkov in drugih dišav. Kako tudi ne, saj pripravljajo žegenj. Tudi v ostalem je še vse razmetano. Edino dinniki vstrajno pošiljajo vijugaste črte v pomladni dan.

Previdno in počasi je stopal tisto jutro naš Jožek domov z bla-goslovljenim ognjem.

V vsakem žepu je imel kako-pisanko. V desnem mu je pri vsakem koraku krepke in vzpodbujajoče zažvenketalo.

Da bi slikal pirhe, ni imel barv, zato jih je kahal v posodi s čebulnim listjem, ki tako prijetno obarva pirhe z rjavins. Te sta si potem delila z bratcem Stanikom in hrepenenje čakala Alelujo...

R.

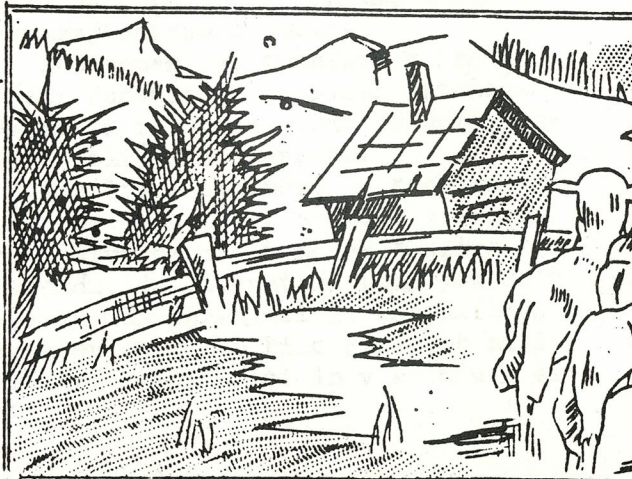
PASTIR

Chribih se smeje pomlad,
- sonce ožarja poljane,
pojem vesel sredi trat,
gore so vse nasmejane.

Vriskam in ukam v prepad,
glas moj po globinah odmeva,
v gorah som našel zaklad,
sonce dragulje obseva.

Piskar v pastirko sviril,
žarek poljublja me zlat,
ukam med skalno globel,
nevež sem, - vendar bogat.

Gore moj rajni so grad,
pačniki - grajske sohane,
kralj sem, obleden v šrlat,
- črede imam za dvorjane.
Željko.

OBRAZ KATOLIŠKE

KI NJIŽEVNOSTI

Vasi, kos so umetniki imeli čudovit nimb, so minili. In je prav, zakaj ta nimb je silnajvečkrat spleten v zaketnih kronah po rokah Rakha in Venera. Bcem-sko življenje je zgrabilo moderno, spilo kri literatom in pahnilo v prerašne grobe talente, ki so zaradi nerazumevanja od strani občinstva postavili vse na kocko - in propadli. V dunajskih beznicah so puščali svoje zdravje in svoje žalost in v ljubljanski cukrarni za jetiko umirali.

Če danes gledamo nazaj, se nam vse to zdi čudno. Moderna s svojimi utiranci je bila v zagonu, v neki ekstazi, nato nam je neko blazno uničevanje samega sebe po psihološkem studiju na vse zadržje vsaj toliko razumljiva, da nam je težko ob prezgodnji izgubi mladih talentov, ki so nezavedno ali nezvedno uničevali sami sebe.

Po zmagi moderne je boemski nimb pelagena usihal. Literatura, ki se je spočela iz moderne, je bila bolj stvarna, manj metafizična, morda manj psihološka, vendar postavljena na realna tla. Cankar s svojim klansem je prišel v klasiko, velikstoji pred nami, toda nikdar ga ne bomo mogli brati kakor Finžgarja ali Preglja. Ob vsej resnici je v Cankarju nek odtrgan svet, ki ga more povprečni človek kajeti samo v gotovih hipih, ko je duševno razpoloženje bralca enako tistemu, ki ga imajo ljudje v procesiji, ki gre v klanec.

Prav tako je z Meškom, le da je imel manj umetniške moči kakor Cankar in je danes dejansko ostalo od njega huj malo, kar bo prešlo v narodovo dediščino.

Nimamo namena razčlenjevati moderne, niti ocenjevati, s tem uvodnim besedilom želimo samo pokazati, da ima umetnost nek svoj notranji obraz.

Mož namen je, pokazati v nekaj točkah duhovni obraz mlade katoliške umetnosti in obenem tudi duhovni profil katoliškega umetnika.

Katoliška umetnost je problem nase kakor je zase n.pr. problem o legoti. Katolištvo ne stoji na ekskluzivnem stališču, da literatura nima pomena v Cerkvi. Obratno. Neli si katoliškega leposlovja, ki bi bilo zgrajeno na dogmatični resničnosti in v skladu s ka-

toliško etiko in moralo.

Katoliški pisatelj je tisti, ki zna najti probleme, ki se dotikajo tudi resnice Cerkve. Sicer to ni nujno. Nujna zahteva je to, da s svojimi spisi ne nasprotuje katoliškietiki in moralki. Vsaj to mora katoliški pisatelj izpovedovati, da je v morali trano na katoliški strani. Ne moremo zahtevati, da pisatelj obravnava probleme, ki striktno spadajo v dogmatiko ali moralko. Mora pa Cerkve zahtevati, da pisatelj tega ne gazi in da z naukom Cerkve ni v opreki.

Frave katoliške literature je pri nas malo. Meško je tipal v to smer, da je bilo v njem premalo silo, Finžgar je sel globlje, najbolj pa Pregelj, ki je najgloblje začel po tej ledini.

Znaki katoliške književnosti:

1/ katoliška književnost nikdar ne more zavajati. Vselej vzgaja, čeprav ni tendenčno katoliška. Če vzamemo v roke Meška Kranjca in Finžgarja, boste precej začutili, da je med njima velik prepad. Čba dobro pišeta, toda kakšni so ljudje pri Kranjcu in kakšni so pri Finžgarju. Človek precej začuti, da eden kot drugi gledata svoje ljudi z različnega vidika. Marsikdaj je ta razlika tako skrita, da jo začutite sele ob koncu, ko knjigo odložite. Kranjčeva knjiga pusti v vas težak dojem, kakor da v sredi klanca z lastno silo zadržujete težak voz.

2/ Katoliška književnost ima nek metafizičen cilj. Ne oblikuje usoda človeka, temveč človek oblikuje usoda. Sicer je tole precej problemov, ki se dajo zagovarjati od ene in druge strani. Ne mislim se spuščati v podrobnosti, vendar je dejstvo, da je skoraj nujno, da pisatelj pride do absurdov, če bi hotel svoje ljudi slepo postaviti pred usodo. In kar je glavno: taka književnost ne more dvigati. Katoliška književnost mora oblikovati ljudi in pesniškega življenja, ne sme pa gledati na življenje skozi temna očala pesimizma temveč vedno z optimizmom. Le na ta način je mogoče človeka tudi psihološko pogoditi, saj ga ni na svetu, kibi si sam želel slabo.

3/ Katoliška književnost se ne boji tendence. Tu je treba biti natančen. Tendence ne sme biti vzrek, da pisatelj piše, mora na nek način nujno izvirati iz oseb in zgrabe. Namenjena tendenca, ki je tako rekoč prislónjena k zgošbi, ubija bralca in celo dela. Vendar povdarjam, da se katoliška književnost tendence ne boji.

To je v grebkih obrisih bistvo katoliške književnosti. Torej tri točke. Vem, da vam ob tej priliki misel uhaja k Timmer-

mansu, k njegovi Flamski zemlji in k Beginskemu dvorcu. Ali je Timmermans katoliški pisatelj, kako naj gledamo na njegova dela?

Timmermans je bil velik umetnik - optimist. S preprostimi zgodbami je znal veliko povedati. Izrazito barvit pisatelj, ki človeka mora pritegniti. Vendar je v njem precej bakantske narave. Grešili ob Timmermansu ne boste nikoli, čeprav je včasih skoraj prebanalen. Osebnost mi privlačnejši severnjaki. Zame je vsaj močnejša zgodba iz ljudi na Borgu, kakor n. pr. iz Flamske zemlje. Undšetova s Kristino je zame močnejša. Toda nekaj ima Timmermans, kar zlepa nima kdo. Nikdar ni pesimist in igraje rešuje najtežje probleme z dobro voljo in to je njegova glavna odlika.

Vendar se mi zdi, da je prava pot katoliške književnosti nakazana pri severnjakih, kiso nam tudi v temperamentu bližji. Severnjaška literatura je visoko moralna, pa vzemimo Dieelinsa a Sano Alelio ali Kristino Undšetovo ali Zgodbo o blaznem Junarsu. Naj vam pokličem v spomin še Salmo Lagerlofovo. Severnjaška protestantska literatura naj nam bo za ogledalo. Kakor vam bo spat dana možnost, sezite po teh knjigah in ob njih se učite.

Te skromne misli o katoliški književnosti pa bi bile še bolj nepopolne, če na kratko se ne omenim kaksen naj bo duhovni profil katoliškega pisatelja.

Nekoč sem že omenil, da je umetnik kakor duhovnik. Ima svoje sveto poslanstvo, ki ga seveda lahko izrablja. Katoliški umetnik ve, kaj sme in kaj ne sme, vendar s tem v svoji moči ni omejen. Naturalizem n. pr. je grešil, ker je iskal samo slabe in grde strani življenja. Pisatelj je bil, bi rekli, neonajen v snovi. In danes, kaj je ostalo vrednega od slovenskega naturalizma? Nič. Kdo bere Govekarja? Redki so. Dalj bo ostal v slóvstvu preprosti Pierre l'Ermite s svojo Veliko prijateljico kakor Govekar s svojim Svitanjem.

Kakor vsaka umetnost, ki skuša risati človeka samo kot skupek faktov, samo kot človeka, ki je odvisen od okolja in od svojega slabega teženja, vsaka taka umetnost je zlagana in neživljenjska.

Katoliški pisatelj je optimist, umetnik, ki gleda človeka skozi svojo dušo, ki vidi v njem po božji podobi ustvarjeno bitje, zmožno sicer tudi slabih dejanj, toda teh slabih dejanj se

zaveda in jih v sebi obsoja. Človek katoliškemu umetniku ni ilo, ni samo prst. Katoliški umetnik ve, da je sleherni ustvarjen za boljši svet, zato s svojim pisanjem nikoli ne ponižuje tistih svetinj, na katerih stoji moralka.

Katoliški umetnik je preprost. Danes je obdobje, ko je človek z elementarno silo zahrepenel proč od žilgane civilizacije in hinavske diplomacije. Nujno je, da po vsaki vojni tragediji pride do te peripatije. Danes je doba, ko bi se človestvo rado znašlo na tisti zadnji osnovi, kjer vse, kar teži, odpade, kjer se človek pokaže takega kot je v resnici - preproste narave. In kdo je bolj poklican k temu kakor katoliški umetnik?

Se eno potezo katoliškega pisatelja bi rad povdaril. Umetnost je lepota, je dobrina, ki mora biti dostopna vsakemu. Mislim, da ne trdim preveč, če rečem, da je obljubljena bodočnost tisti umetnosti, ki bo znala zgrabiti preprostega človeka, ljudstvo. Umetnost, ki hoče biti nekje visoko, ne more biti resnična umetnost. Zato smole lahko trdim, da mora biti katoliški umetnik ljudski.

Katoliški umetnik mora znati ujeti ljudsko dušo, mora dojeti tisto sladko zvezo med človekom in človekom, med človekom in zemljo in obenem tisto veliko skrivnost, ki leži na večnost.

Samo grobe poteze so to, napotki za promišljevanje.

Čas je, da se katolištvo vrže v metez umetnostnih idej in da postavi trden temelj, da vzgoji resnične katoliške umetnike tudi pri nas, umetnike, ki bodo enkrat za vselej zaprli usta vsem kritikom, ki učitujejo katoliški literaturi nazadnjaštvo in srednjeveško utesnjenost.

Naj bodo ti napotki vam, ki hrepenite dati narodu od svojega obilja kašipot. Na mladih je naloga, da postavijo zrcalo in mejnik. Naj vsak po svojem talentu doprinese svoj delež.

Začnite!

Mauser Karel.

/Referat na informativnem sestanku Literarnega krožka/.

Slovenska narodna pesem

Jazik katerega si bodi narod. Je s svojimi besedami, njihovimi pomenskimi in slóvniskimi zvezami največja umetnost. Pri njegovem nastajanju je imelo gotovo velik, če ne največji delež posnemanje naravnih glasov in stramljenje, i raziti s človeškimi glasovi naravno življenje in te izraze prenesti kasneje tudi na to, kar je človek čutil v samem sebi. Z dovršitvijo jezika, ob živi zavesti življenjskega speva v naravi, je v prvotni človeški družbi nastala narodna pesem. /Slódnjak/.

Sedaj se pa pomudimo v zakladnici slovenske narodne pesmi. Široka je dediščina našega jezika, ki ga najdemo malokdaj zapisanega v srednjeveških zapisih, je pa tem bogatejša in nič manj dragocena dediščina tistega časa, namreč naša narodna pesem, ki je noben zunanji pretres ni mogel uničiti, marveč ji je daljšal poživila in bogatega zdravila. Ustvarjali so jo posamezni nadarjeni pesniki, njih imena so se pozabila, dela pa so ostala.

V teh pesmih je slóvenski človek izražal svoja čustva in misli, svojo vero v pravico, svoje krščansko prepričanje v končno zmago dobrega nad zlim. Peli so jih ob raznih družinskih, srenjskih, soseskih in cerkvenih slovesnostih, romarji, vojakom, študentje in tudi kmečko ljudstvo. Šle so in roda v rod, se sem in tja malo spremenile, včasih samo jezikovno, včasih pa tudi po zunanjem oblikovanju. Tako so živele kot najlepše narodovo izročilo iz roda v rod v srcih in ustih. Njih nabiralec in urejevalec dr. Karel Štrelak je s pomočjo ostalih zapisovalcev zbral vse iz narodovih ust, kar je še živelo in izdal tri terpripravil se četrto debelo knjigo Slovenskih narodnih pesmi. Te štiri knjige so najlepši izraz zdrave narodove kulture, ki je slóvenske rodove vezala med seboj z živo podobo, besedo in čustvom.

Mogli bi pa narodne pesmi razdeliti v pripovedne, v katerih so v načinu opisovanja naslikani razni do-

godki iz človekovega življenja in lirске ali izpovedne, ki izražajo dogajanje človekovi notranjosti. Za tretjo vejo bi lahko dali še nabožne pesmi.

Čista plast naših narodnih pesmi se je razvila iz obrčdi. Doživljanje slovenskega človeka je bilo preglohoko, njegova oblikovalna sila preveč neugnana in razposajena, da bi se mogel zbrati in umiriti za golo pripovedovanje. Z ljudskim občestvom združen je hotel tudi peti in plesati.

Povezanost besedila, napeva in plesa pa je doživljala spremembe. Pokristjanjenje je prineslo mnogo vsebinskih sprememb. Močni so bili tudi zgodovinski vplivi. Danes smo priča, kako izginja plesna in z njo vred tudi vedno bolj glasbena sestavina naše narodne pesmi. Kulturno ozadje naše najstarejše ljudske plesne poezije je še staro indoevropsko. V njih srebuje mo obseleska čustva in misli, zato so se pač lahko predajale od naroda do naroda.

Slovenska lirská narodna pesem izražá človekovo občutje ob različnih življenjskih priložnostih in je namenjena le petju. Večinoma je resna skóraj elegična, t. j. žalostna. Včasih pa zazveni celo veselo, žaljivo in prešerno zbadljivo ali razposajeno. Tesno je povezana z resničnim življenjem. Mnogim je težko določiti čas postanka: verjetno so nekatere še iz srednjega veka, vendar so mnoge iz mlajše dobe.

Če jih razdelimo po vsebini, bi bilo na prvem mestu pesmi o naravi. Zmagovalec zime in glasnik pomladi sv. Jurij prebudi veselo življenje v deželi. Rožice cveto, črvesa se žedijo in ptice prirejajo svatbe. Vse je brezskrbno, le človek razmišlja o ugankah življenja. Tako je: "Slišala sem ptičko pet".

Največ narodnih lirskih pesmi pa poje o ljubezni. Teso zaljubljeni. Ljubezen je najzlepši svet mladega srca, vedrega in brezskrbnega. Ljubezensko srečo v domači deželi izražá pesem: "Škrjanček poje, žvrgoli. Ljubezen gre. Ot mogočna dediščina iz roda v rod. To nam pove pesem: Kot so me mamca navadili. Izraz fantovske prešernosti so pesmi, ki govore o treh ljubicah: V Celčcu imam tri ljubice. V okviru zaljubljenih pa imajo posebno mesto vasovalske. Znana vasovalska je: Moj očka ima konjička dva. Lepa sveža ko mlado jutro je pesem: Furmani po cest peljajo.

Posebno do srca grodo čustvene de-
kliške pesmi, ki so polne pričakovanja,
hrepenenja in žalosti. Kratke so in
zgoščene, a tako sočno nežne, da človeka
vsega prevzamejo. Take so: Ko bi vedel
moj ljubi; Če mi lučka ne gori; Vsi so
prihajali in druge. Mojstersko zgrajena
je pesem: Se davno mrači. Štiri skromne
kitice, v njih zvesto deklet vedno nemir-
neje čaka ljubega od mrača preko mesečine
do danice, ko spozna, da si je fant iz-
bral drugo, pa mu zapuščenca želi vso
srečo. Pesem je skopa v besedah a globo-
ka po občutju, je pravi dragulj. Med naj-
lepše in najgloblje pesmi spadajo tiste,
ki izražajo bolečine, bolečino, ki je bo-
diši sad ljubezni, bodiši sad nezvesto-
be; Moj fantič je na Trólsko vandral; Je
pa davi slanica pala. V posebno skupino za-
ljubljenih pesmi grédo tiste, ki jim je
predmet smrt enega izmed ljubčih: Bom
šel na planince. Pravi biser je med nji-
mi koroška: Pojdem v Rute.

Pojdem v Rute,
tam, kjer je mraz,
tam, kjer moj pobit
leži pokopan.
Tam dol poklekнем
mal požebрам,
da ne bo moj pobit
več lezal tak sam.

Je kratka pesemca, a tako iskrena in do-
živeta, da ji med umetnimi ne najdemo vr-
stnice.

Tudi slovo in bivanje vsaksebi povzro-
ča ljubečemu srcu bolest in tako skrb za
zvestobo ljubljenega. "Delaj, delaj, de-
kle, pušeljca", Največkrat se mora fant
ločiti od deklice; kliče ga vojaški stan.
Take pesmi izražajo tiho srečo vasovanja,
bolečino slovesa in grenko čustvo osami-
ljenosti ter kaprnelje. Med pesmimi, ki
razmišljajo o smrti, je najlepša naša na-
rodna nagrobnica: "Godič je že zelen".
Prva kitica nam v treh plastičnih pote-
zah prikazuje zeleno cvetico pomlad, v dru-
gi pa vprašuje bolnik ptičke, kdaj bo
prišla pomlad zdravja in veselja. V tre-
tji mu ptički odgovarjajo, da jo zanj
več ne bo. Ka. or skoraj po vseh sloven-
skih deželah raste vinska trta, tako so
tudi vinske pesmi doma po vsem Sloven-
skem.

Poleg vseh teh pesmi, ki so že po
svojem nastanku in bistvu narodne, pa iz-
mamo iz visokega srednjega veka tudi obi-
lo ponarodelih. Duhovniki so po latinskih
in nemških predlogah prirejali razne cer-
kvene pesmi in jih pred pridigo ali po

nji peli naprej, ljudstvo pa za njim.
Ker so bile preproste po besedilu, so
se ljudstvu priljubile in živele dalje.

Iz vsega tega ste videli, kako no-
izjemno je bogastvo narodne pesmi. Pa
to je bil bolj površen obisk narodne
zakladnice. Ako bi se dalj brskali po
teh dragocenostih, bi se nam se bolj
odkrila tista tesna povezanost pesmi s
človekovim življenjem.

Razlike med umetno in narodno pe-
smijo v bistvu ni. Če bi poizkusili
natančno analizirati, bi se nam pokazala
razlika drugje. Narodno in umetno
pesem družijo izredna i s k r e n o s t
o b č u t j a, elementarnost doživljanja.
Pri narodni pesmi nam je čustvo izraženo
skrajno preprosto v poenostavljeni ob-
liki, ki ne teži k oblikovni popolnosti,
brez hlastanja za okrasjem s preprosto
ornamentiko. Toda pri umetni pesmi nas
preseneti prepletanje čustvenega in mi-
selnega sveta. Narodna pesem se v svo-
jem življenju preraja v tisoč srcih in
dokler živi, je del poezije. Pri vseh
narodih, posebno pri Slovencih se mnogo-
krat pred umetno pesmijo pojavlja na-
rodna pesem. Ne šele s Prusernom, z
narodno pesmijo se pričinja tudi zgodovina
slovenske pesmi. Ako studiramo narodno
pesem, nam je omogočeno, da pravilne
prodrano do njegovih prvinskih značil-
nosti in ugotovimo njegov značaj. Brez
potrebne študija narodne pesmi ne bomo
mogli priti do enotne podobe slovenske
narodne duše. Značaj naroda lahko ugotovimo
po njegovi narodni pesmi, ne bomo
pa mogli priti do enotne podobe sloven-
ske narodne duše, ki nam razjasni mar-
sikalj iz njenevega življenja. V njej se
zreli junaska in zmagoslavna preteklost
njegovih sinov, v njej se zreli trpljenje
ki ga je moral prenesti v suženjskih dneh.
Kratka, narodna pesem je posoda njego-
vega imena. Zato ni čudno, da je vsak
narod ponosen nanjo. Zaveda se njenega
pomena. Znano je, da je bila poleg dru-
gega narodna pesem tista, ki je držala
srbsko ljudstvo pokoncu, da ni klonilo
kljub petstoletnemu turškemu zatiranju.
Narodna pesem je imovina, ki je ne more-
mo izgubiti. Če se spomnite prvih dni be-
gunstva, veste, da nismo mogli nidesar
okazati, s čimer bi mogli pritegniti
pozornost za naše stanje. Slovenska pesem
je na prvih koncertih pomagala seznanjati
tujca z našo usodo.

Vsaka ubranost in red kjerkoli vpli-
va na naše srce, duševnost. Saj je živ-
ljenje le hrepenenje po popolnosti in

harmoniji. In eno tako najboljšo priložnostvo, ki nima ugodi težnji po lepem, jo gotovo pesem in ne samo umetna, ampak tudi narodna in to morda še mnogo bolj, saj smo že slišali, da je v njej, vse, karkoli je bilo v zvezi z narodnim življenjem kakor tudi posameznikovim. Vsak narod je pronesen nanjo in to upravičeno. Često se zgodi, da si sosed prisvoji nekaj, kar ni njegovo in hoče videti v pesnih le lastno ljuljstvoje dežele. Ljubosumen je. Pa se to ne dogaja, imamo čuvanje narodne pesni, ki jo z odornimi načini studirajo in vzporejajo z drugimi. To je delo narodopisca. Pa ne samo to, zasledovati morajo v ljudstvu vsak njegov pojav in ga skrbno beležiti. Kakšno dolžnost pa imajo do nje posamezniki ljudske skupnosti, namreč mi. Ljubozni do nje ne bom preveč povdarjal, ker so pač naši dnevi taki, da nas učijo u pravi veri jo ljubiti in spoštovati tu med tujci. Najbrže se je že vsakdo naučil in navzel takoga razmerja do nje, kot zasluži. Imejmo jo kot dragocen biser: Je za res dragulj, ki se ga ne da kar tako peptati. Praktično pa ji bomo izkazali spoštovanje s tem, ako jo bomo pogostokrat peli, toda ne kot zlomljeno papcvko. Na tak način ne bomo našli v njej nič lepega kot bi sicer. Ne spremenjajmo pomena besed in ne kvarimo njene vsebine. Tako kot smo sprejeli, posredujmo tudi daljce.

Kamion tega predavanja je bil prikazati veličino in lepoto naše narodne pesni in naš odnos do nje. Našel som dovolj tehtnih razlogov, vsled katerih je vredna, da ji damo tako mesto med nami kot ji gre. Posebno pa še omenjaveti, da je mlad človek pesem, pesem življenja in to naj tudi na zunanji pokaže. Besedi fant in pesem zvenita v vsah usasih prijetno, v nekaterih še v posebnih meri. Zato pa sklep: part in pesem, narodna pesem ne smeta biti vsaksebi, biti morata ena, saj drug drugoga dopolnjujeta.

P. Tene

BLAGOSLOVLJENO IN VILLOSTE
POLNO VELIKO NOČ ŠE LI VSEM

Urejevalec.

Pozdrav

Pozdrav je izraz prijateljstva ali spoštovanja; izrazi se ali s telesnim gibanjem ali dotikanjem ali z besedami ali z obojim ali celo z vsem trojim. Oblike naših pozdravov se nam zde preproste, enostavne; a imajo svoje zgodavine. Tudi naš pozdrav je ustalina kulturno-historičnega razvoja.

Beseda jo izraz človekove notranjosti, njegovega mišljenja in čustvovanja. Ker človek doznava, čuti in spoznava, vse to ima tendenco, teženje, da se v zunanji sferi izrazi. To velja tudi pri pozdravu. Pomačini v Kamerunu Duala pravijo za pozdrav: Jehuse /vidim te/, zelo lep je odgovor na ta pozdrav: Niambe /če Bog hoče/. Podobno žulu-Kafri v Afriki: Saku bona /vidimo te/. Večina besednih pozdravov izraža željo, naj se gostu ali znancu v kakršnem koli oziru dobro godi ali kaj posreči. Večkrat ima tak pozdrav obliko vprašanja: Kisajec pozdravi gosta z vprašanjem: Co - fan - lio ma? /Ali ste že jedli riž?/. Prijatelja pa pozdravi: Ali je tvoj želodec v redu? Nemec pravi pred obedom: Mahlzeit! ali Wohl zu speisen! Slovenec: Dober tek! Egipčan vpraša za pozdrav: Ali se zelo potiš? Peržan želi prijatelju: Naj se tvoja senca nikoli ne skrajša! Lep je pozdrav Becuvanov v Južni Afriki: Tumella! /Bodi mej prijatelj!/. Vahone v Vzhodni Afriki pa pozdravljajo z besedami: Aze zanga! /pozdravljen, bik!/. Za nas nekoliko nepričakovano, dasi tudi ni visoko cenimo živinorejjo.

V pozdravih se nam večkrat odkrivajo posebne kulturne težnje. Rimljani so se za časa republike / 510 - 531 pr. Kr. / pozdravljali z: Ave, vale! z Bodi zdrav! Na zdravje. Prva naloga rimske republike je bila skrbeti za krepke, zdrave vojaštvo. V razkošni dobi cesarja pa se se Rimljani pozdravljali s pretirano fineso: quit agis dulcissime rerum? z Kako se ti godi, ljubček? Odgovor: Suaviter /sladko/ kaž. Blagost in uživanje tedanje rimske družbe. Stari grški pozdrav. Veseli so! Kaže zmerno čustlost lakhoživečih Grkov. Srečno hodi, je rekel cesar Janoz, minister Gregor pa nič. /Levatik, Martin Krpan.

Novogrski pozdrav pri prihodu: Kalimero! Iober lep dan! In: Kaloso rines!

Rebredošel! - Pivji arabski redovi so v ve nem boju med seboj, mir jim je druga- cerna stvar; njihov pozdrav je: Salam aleikum - mir s teboj! Arabci pravi tudi: Duit el bela. Ali! Vse mudo naj bo danes od tebe. Nemeo pravi: Rehab. Adih wohl! Rus: Zdravstvo! Turek, Nemeo, S. S. vенеo, dobro jutro!

Kosmopolitičen in brez življenja je: dober dan - Bon jour - buon giorno! Fran- govski Italijan vpraša: Kako stojiš? V Genui je pozdrav: Zdravje in dobitek! Španec stisne prijatelju roko: Živi mne- go let! Nečimerni Francoz pozdravlja: Kako se nosite? ter si zadovoljno gladi konec brade, češ, poglej mene! Rus: Po- čutite se dobro! Krepki in energični Šved: Kako morete? Ali pa: Na kaj misli- te? Danec: Ali živite dobro? Mnoge potu- joči Holandec: Kako potujete? Anglež krepko stisne roko in vpraša: How do you do? Pri tem pa niti ne trenе.

Preprosti Slovenec pozdravlja pre- prosto pa odkritosrčno: Dober dan, Bog. Kaj srečo, z Bogom, srečno, na svidе- nje! Večkrat tudi sam s tem, da pris- vošči drugim prijazno besedo, s katero prasa po delu, katerega vidi ravno o- pravljati. Še sedaj me oče kakor že le- ta in leta, ko pridem domov, pozdravi z besedami: Kdaj si prišel? in njegove zadnje besede v slovo so: Pa kaj piši! Te besede ne kažejo čutečega srca, naš človek ne nosi srca na jeziku - pač pa ga kaže solza, ki mu zaigra v očeh, ko mu seže... v roko in pozdravim: Z Bogom!

/IZ AVE MARIA/.

Kako postanem miljubljen?

Imajte resnično in globoko zanimanje za druge. Uporabljajte nasmehe.

Človeku je njegovo ime najslajši zvok.

Biti pozoren poslušalec, izpodbujati bližnjega, da govori o sebi.

Govoriti o tem, kar bližnjega zani- ma.

Govorite tako, da vzbudite v drugih občutek pomembnosti.

Carnegie.

Spoštovanje samega sebe je poleg ve- re najmočnejša obramba proti zlu!

/Bacon/.

VREDNOST NASMEHA

Nič ne stane, prinese pa veliko.

Obogati tistega, ki ga prajme, kdor ga pa da, ne izgubi radi tega ničesar.

Je stvar trenutka, učinek pa čisto trajna večna.

Nihče ni tako bogat, da ga ne bi po- treboval, in bedni postanejo ob njego- vem sijaju bogati.

Ustvarja srečo v domači hiši, dobro voljo v poslovnem svetu, je znamenje prijateljstva.

Je odih za trudne, žarek luči, pra- men upanja za malodušne, sončni žarek za žalostne in zdravilo za petrte.

Ne da se kupiti, ne izposediti in tudi ne ukrasti, ker ni iz saovi.

Saj nihče ni bolj potreben nasmeha, kakor pa tisti, ki ga ne more več dati.

Pravilo, da vas bodo ljudje vzljubili je torej; ne zanemarjajte nasmeha!

Carnegie.

... ŠE PONOČI V
PRIPRAVLJENOSTI

Mnogokrat mi je kdo izmed vas stavil vprašanje: kdaj bo izšlo Cvetje? V zadregi sem vam odgovarjal "prihodnji teden". In ta prihodnji teden je trajal skoro eno dolgo leto, preden se je zares uresničila obljuba. Torej Cvetje je izšlo in verjetno, da je to zadnja številka.

Opozoril bi vas na članek g. pisatelja E. Mauserja: Obraz katoliške književnosti da se seznanite z njim, posebno tisti, ki imate trdno voljo postati oblikovatelj slovenske pesede. Ta članek naj odtenta tiste brezbarvnost in nevtralnost prejšnjih števil. Misli tega članka uresničujte povsod, posebno sedaj se mi zdi važno to poudariti, ko smo na razstanku.

Razkropili se bomo po svetu, v izgnanstvo. Izgnanstvo moramo prav pojmovati, če hočemo, da ga bomo rešili in vzdržali. Victor Hugo pravi: Izgnanstvo je življenje in še posebej: Izgnanstvo je izbrano življenje za človeka uma in volje, odličnejše življenje, vzvišenejše življenje.

Koliko možnosti se nam nudi: nabrati si bogatih izkušenj, izbrazbe, razgleda. privzgojiti si gibkosti, delavnosti in usklonovitosti. Pridobiti si zvez, uveljaviti slovenstvo v svet. Uvesti v naše bodoče delo skrb za prihodnost, za navzočnost slovenstva v svetu: skrbeti, da nas svet spoza, da nas spoštuje, in da se ne zabi na nas.

Ker smo kvantitativno majhni, nam ostane možnost kvalitete. V emigraciji bomo vzdržali le kvalitetniki. Svet moramo preoblikovati v naše kvalitetnostje. In kdaj je boljša prilika za to, kot v izgnanstvu? Slovenstvo danes silno trpi. Ta stiska ima svoja globoka zgodovinska ozadja. Mi smo ljudstvo priklicano v zavest v dobi romantike, v "pomladi narodov", manjka nam državna in politična hrbtnica izpred romantičnih časov. Smo ljudstvo kulture, leposlovja; znatno je naše ljudsko kulturno premčenje. Naša doba je bila prejšnje stoletje. "Gens philologica" se dejali v dobi Bratislava Oblaka. V begunstvu ne ozabimo na umetnost. Pomislimo, kakšno moč bi dobila naša emigracija, če bi iz nje planilo prgišče pesnikov, pripovednikov, esejistov. Bojmo se epigonske zaostalosti. Kdor bo imel odprte oči in prisluškajoče srce, ga bo tujina gotovo opleznila.

Naj opozorimo na eno izmed mnogih nevarnosti in sicer na nevarnost, ki izvira iz slovenskega značaja: kdor se uveljavlja v svetu, se le prerad odtrga od domovine. To je po sodeniku glavna napaka

Slovencev. Pokler se doma, se zvesti veri in navadam, čim grede v tujino, se ohladi. Zato: čim večji zagon v svet, tem globlje korenine v slovenstvo. Kako je potrebno, da so nam naša katoliška slovenska izročila danes blizu, da se čutimo njihove nadaljevalce. "Po dekadah tvoje ga življenja, o Danica se bo merila zgodovina slovenskemu narodu." Naj tudi nam zasveti Krekov klic in ga aplicirajmo na naše begunstvo.

Kaj bo pa pomenila slovenstvedekada iz znanstva, ki se odpira pred nami? Na kakšno delo za slovenstvo smo pripravljeni? Ali bomo dokazali pred zgodovino, da smo seme izkrvavelega naroda, red, ki bdi nad svojim ljudstvom in mu neutrudoma gradi bodočnost, ali pa bo zgodovina morala dati prav tistim, ki nas označujeje izvržek?

Tako prijatelji. Korda ni na mestu, toda zdelo se mi je prepotrebno, da pokazem na nekatera gornja dejstva. -

Kaj je pomenilo vsakemu izmed nas, ne bom odkrival, to ve vsak zase. Strogo oko kritika bi marsikaj odkrilo in strgalo v njem, vendar nekaj ne bi moglo prezreti, namreč volje do dela in vztrajnosti, ki ste jo pokazali s tem, da ste pripravili tri obsežne zbornike v času, ko je Cvetje "odovetelo" za eno leto.

Čutim prijetno dolžnost, da se na tem mestu še enkrat iskreno zahvalim vsem so-trudnikom, ki so prispevali z besedo ali sliko k opremi lista.

Janez Pirc

C V E T J E

v tujini / Glasilo begunske mladine /
P r e g l e d: Leto I. St. 1 dec. 1945
st. 2,3 Jan.-Febr. 1946; st. 4 marec 1946;
st. 5 April 1946; st. 6 maj 1946; st. 7,8
Junij-Julij 1946; - Leto II.: st. 1 Oktober
1946; st. 2 November 1946; st. 3 /Tabari-
senik dij. izdaja, Spittal - Jan. 1947;
st. 4 marec 1947; st. 5 April 1947.
Leto III.: I. leposlovni zbornik September
1947 strani 52; II. leposlovni zbornik,
Bozic 1947, strani 62; III. leposlovni
zbornik Vel. noc 1948, strani 70; Cvetje
v tujini - marec 1948.

Izpubljeno? Uradno

V uredništvu je še na razpolago nekaj izvedov Cvetja iz I. in II. letnika. Dobi-
te jih lahko istotam po polovični ceni.

*Ta list: Bodimo (kult. rev.)
tipkano, pozvali smo (2)*

